

ESSPROS

Europski sistem integrirane statistike socijalne skrbi

Metodološka objašnjenja
-nacrt-

Bosna i Hercegovina

BHAS

Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 2026.

ESSPROS

Europski sistem integrirane statistike socijalne skrbi

Metodološka objašnjenja
-nacrt-

Bosna i Hercegovina

Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 2026.

Kazalo

UVOD	3
PRAVNI TEMELJ	3
OBUHVAT	4
DEFINICIJE I OSNOVNI KONCEPTI ESSPROS-A	5
Definicija socialne skrbi	5
Shema socialne skrbi	7
Prihodi shema socialne skrbi	10
Rashodi shema socialne skrbi	13
Socialne naknade	14
ESSPROS MODULI	15
Modul o korisnicima mirovina	15
Net modul	15
VALIDACIJA PODATAKA	16

Uvod

Europski sustav integrirane statistike socijalne skrbi (ESSPROS) razvijen je krajem 70-ih godina. Razvio ga je Eurostat zajedno sa predstavnicima država članica Europske unije, kao odgovor na potrebu za posebnim instrumentom statističkog praćenja socijalne skrbi u državama članicama EU. Razvoj sustava povezan je s rastućim zahtjevima za statističkim informacijama i analizama u oblasti socijalne politike.

ESSPROS je harmonizirani sustav koji predstavlja instrument za analize i poređenje financijskih tokova socijalne skrbi. Ciljevi ESSPROS-a su pružiti sveobuhvatan opis socijalne skrbi u državama članicama Europske unije i zemljama kandidatima za članstvo u Europskoj uniji, financiranja socijalnih naknada te stvoriti sustav pogodan za međunarodnu uporedivost i usklađenost s drugim statistikama.

Ciljevi ESSPROS-a su pružiti sveobuhvatan i usklađen opis socijalne skrbi obuhvatajući:

- socijalne naknade i njihovo financiranje;
- usmjerenost ka međunarodnoj uporedivosti;
- usklađenost sa drugim statistikama, posebno nacionalnim računima.

ESSPROS se sastoji od Glavnog sustava, te dva modula. Glavni ESSPROS sustav obuhvata podatke o socijalnim naknadama i njihovom financiranju u tijeku jedne godine, kroz prihode i izdatke jedinica koje su odgovorne za pružanje socijalne skrbi. Glavni sustav na godišnjoj osnovi prikuplja podatke o socijalnoj skrbi u bruto iznosima (dakle, prije nego što primatelj naknade socijalne skrbi na njih eventualno plati bilo kakav oblik poreza, doprinosa ili bilo kakva druga obvezna davanja).

Pored Glavnog sustava ESSPROS sadrži i dva modula – Modul korisnika mirovina i Modul neto socijalnih naknada. Svaki modul ima vlastitu metodologiju i temelji se na specifičnim izvorima i/ili metodama procjene. Teme modula određene su na temelju potreba koje je izrazilo Europsko povjerenstvo i države članice.

ESSPROS istraživanje se provodi na godišnjoj osnovi, sukladno dinamikom prikupljanja podataka koju je definirao Eurostat. Referentna godina se odnosi na dvije godine unazad (t-2, npr. u 2025. se prikupljaju podaci za referentnu 2023.). Podaci se prikupljaju u redovitim vremenskim intervalima, čime se omogućava kontinuirano praćenje trendova u potrošnji socijalne skrbi i socijalnih naknada.

Pravni temelj

Statističke institucije u BiH statističku aktivnost realizira na temelju sljedećih zakona:

- Zakona o statistici Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH br. 26/04 i 42/04),
- Zakona o statistici Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH br.63/03 i 9/09) i
- Zakona o statistici Republike Srpske (Službeni glasnik RS 85/03).

Glavne regulative koje definiraju ESSPROS sustav su:

- Regulativa (EU) br. 458/2007 Europskog parlamenta i Vijeća o Europskom sustavu integrirane statistike socijalne skrbi (ESSPROS);
- Regulativa Povjerenstva (EU) br. 1322/2007 o formatima za dostavu podataka, rezultatima koji se dostavljaju i kriterijima za mjerenje kvaliteta za osnovni sustav ESSPROS-a i modul korisnika mirovina;
- Regulativa Povjerenstva (EU) br. 10/2008 o definicijama, detaljnim klasifikacijama i ažuriranju pravila o diseminaciji za osnovni sustav ESSPROS-a i modul korisnika mirovina;
- Regulativa Povjerenstva (EU) br. 110/2011 o formatima za dostavu podataka, rezultatima i kriterijima kvaliteta za modul neto socijalnih koristi;
- Regulativa Povjerenstva (EU) br. 263/2011 o pokretanju prikupljanja podataka za modul neto socijalnih naknada.

Regulativa (EU) br. 10/2008 o provođenju Regulative (EU) br. 458/2007 Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s ESSPROS-om, utvrđuje osnovne pojmove i klasifikacije koje se koriste u ESSPROS-u.

Detaljne definicije i klasifikacije sadržane su u ESSPROS priručniku „*ESSPROS Manual and User Guidelines*“.¹

Prikupljanje cijelog seta ESSPROS podataka (Osnovni sustav, Modul korisnika mirovina i modul neto socijalnih naknada) je definiran nabrojanim regulativama, ali i konsenzusom postignutim unutar Eurostatove Radne skupine za ESSPROS.

Obuhvat

ESSPROS upitnik obuhvata prikupljanje agregiranih statističkih podataka iz ključnih institucija sustava socijalne skrbi u BiH.

U Bosni i Hercegovini su identificirane sljedeće institucije i sheme socijalne skrbi, prema administrativnim jedinicama:

Federacija Bosne i Hercegovine

- Federalni zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje (PIO/MIO);
- Zavodi zdravstvenog osiguranja i reosiguranja;
- Federalni zavod za zapošljavanje;
- Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;
- Kantonalna ministarstva nadležna za oblast socijalne skrbi (10 kantona);
- Federalno ministarstvo za pitanja boraca i invalida obrambeno-oslobodilačkog rata;
- Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine.

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-19-014>

Republika Srpska

- Fond mirovinskog i invalidskog osiguranja Republike Srpske (PIO);
- Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske;
- Zavod za zapošljavanje Republike Srpske;
- Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi Republike Srpske;
- Fond dječije zaštite Republike Srpske;
- Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske;
- Općine i jedinice lokalne samouprave;
- Porezna uprava Republike Srpske.

Brčko distrikt

- Fond zdravstvenog osiguranja Brčko distrikta;
- Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta;
- Vlada Brčko distrikta – Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge;
- Pododjeljenje za socijalnu zaštitu.

Definicije i osnovni koncepti ESSPROS-a

Definicija socijalne skrbi

Za potrebe osnovnog sustava ESSPROS-a i njegovih modula formulirana je konvencionalna definicija socijalne skrbi koja što bolje odgovara potrebama analize socijalne politike i međunarodnog prikupljanja podataka:

Socijalna skrb obuhvata intervencije javnih ili privatnih tijela s namjerom olakšavanja financijskog opterećenja kućanstava i pojedinaca definiranih nizom rizika i potreba, pod uvjetom da ne postoji istovremeno uzajamno ili individualno rješenje.

Lista rizika ili potreba koje mogu biti razlog za socijalnu skrb uključuje:

1. Bolest/Zdravstvena zaštita
2. Invaliditet
3. Dob
4. Nasljednici
5. Obitelj/Djeca
6. Nezaposlenost
7. Stanovanje
8. Socijalna isključenost

Ovi rizici i potrebe određuju osnovne svrhe zbog kojih se sredstva i naknade osiguravaju, bez obzira na zakonske ili institucionalne strukture iza njih. Te svrhe se nazivaju **funkcijama socijalne skrbi**.

Funkcije su definirane prema svojoj krajnjoj svrsi, a ne prema granama socijalne skrbi ili zakonima. Npr. naknade iz mirovinskog fonda ne spadaju sve u funkciju Dob, jer neke služe pomoći nakon smrti hranitelja (funkcija Nasljednici) ili gubitka radne sposobnosti (Invaliditet).

Prema Eurostatovoj metodologiji, moguće je kompilirati ESSPROS podatke koristeći i Nacionalne račune, prema jasno utvrđenim vezama između određenih naknada u sustavu socijalne skrbi i istih kategorija u nacionalnim računima.

Postoji nekoliko razlika između ESSPROS-a i nacionalnih računa u listi rizika i potreba. Najvažnija je da nacionalni računi uključuju potrebu Obrazovanje, dok je ESSPROS ne uključuje.

Tipovi intervencija

Riječ *intervencija* treba shvatiti široko – uključuje financiranje naknada i administrativnih troškova, kao i samo pružanje naknada.

U Glavnom sustavu obuhvaćeni su sljedeći oblici naknada:

- novčane isplate korisnicima;
- refundacije troškova korisnicima;
- dobra i usluge izravno pružene korisnicima (naknade u naturi).

Izdaci shema socijalne skrbi klasificiraju se prema vrsti, pa tako razlikujemo:

- **naknade socijalne skrbi,**
- **administrativne troškove,**
- **transfere preusmjerene na druge sheme,**
- **ostale izdatke.**

Naknade socijalne skrbi dijele se na ***naknade bez provjere materijalnog stanja*** i ***naknade temeljene na provjeri materijalnog stanja***. Osim toga, naknade su klasificirane prema tipu naknade na ***novčane naknade, naknade u naturi (nenovčane naknade)***, te na ***socijalne doprinose preusmjerene između shema (programa)***. Novčane naknade i naknade u naturi mogu biti ***periodične*** ili ***jednokratne***.

Primici socijalne skrbi također se raspoređuju prema vrsti na:

- **socijalne doprinose,**
- **opće doprinose države,**
- **transfere iz drugih programa,**
- **ostale prihode.**

Financijski tokovi nekih shema odnose se na transfere koji su ostvareni s drugim shemama. Vrijednosti takvih transfera bilježe se kao rashodi shema u kojoj su nastali, odnosno kao prihodi shema kojim su plaćeni, te stoga nisu uključeni u izračun ukupnih vrijednosti.

Institucije koje pružaju socijalnu skrb

Uvjet da intervencija dolazi od javnog ili privatnog tijela isključuje izravne transfere između kućanstava (npr. pokloni ili pomoć rodbini), čak i ako je svrha takve pomoći olakšanje rizika.

Institucije koje pružaju socijalnu skrb, a uključene su ESSPROS sustav su:

- fondovi socijalnog osiguranja;
- državna i lokalna tijela vlasti;
- poslodavci koji izravno pružaju naknade zaposlenima;
- neprofitne organizacije koje podržavaju dobrobit i pomažu kućanstvima.

Izostanak istovremenog uzajamnog aranžmana

Definicija zahtijeva da intervencija ne podrazumijeva istovremenu obvezu korisnika da zauzvrat pruži nešto jednake vrijednosti. Npr. dio troškova zdravstvene zaštite koji korisnici sami plaćaju nije socijalna skrb.

Međutim, naknade mogu biti uvjetovane određenim aktivnostima (npr. pohađanje obuke), sve dok te aktivnosti ne predstavljaju rad ili prodaju usluga.

Socijalna skrb NE uključuje troškove poslodavaca koji se smatraju naknadom za rad (npr. plaćanje prijevoza, štedni planovi, smještaj zaposlenih, usluge za djecu zaposlenih, financiranje sportskih aktivnosti). Ali uključuje naknade gdje pravo proizlazi iz prethodnog radnog staža zaposlenika.

Poslodavci se u okviru socijalne skrbi ograničavaju na:

- isplatu redovite ili umanjene plaće tijekom odsustva zbog bolesti, nesreće, trudnoće itd.;
- isplatu zakonskih dodataka za izdržavane članove obitelji;
- zdravstvene usluge koje nisu povezane s prirodom posla.

Schema socijalne skrbi

Statistička jedinica u ESSPROS-u naziva se **shema socijalne skrbi**. Definira se na sljedeći način:

Shema socijalne skrbi je skup pravila, podržan od jedne ili više institucionalnih jedinica, koji uređuje pružanje socijalnih naknada i njihovo financiranje.

Sheme socijalne skrbi uvijek moraju ispunjavati uvjet koji omogućava izradu posebnog računa prihoda i rashoda. Poželjno je da se sheme biraju tako da obuhvataju zaštitu od jedne vrste rizika ili potrebe i da pokrivaju jednu specifičnu skupinu korisnika.

Jedna institucionalna jedinica može podržavati više shema socijalne skrbi ako pruža različite vrste naknada. S druge strane, jednu shemu može podržavati više institucionalnih jedinica, gdje je svaka odgovorna za određeni dio naknada ili korisnika.

Na temelju strukture sustava socijalne skrbi u Bosni i Hercegovini su identificirane sljedeće ESSPROS sheme koje proizilaze iz različitih izvora koji pružaju naknade socijalne skrbi:

1. **Nezaposlenost** – izvor: zavodi za zapošljavanje
2. **Zdravstveno osiguranje** – izvor: zavodi zdravstvenog osiguranja
3. **Mirovinsko osiguranje** - izvor: zavodi mirovinskog i invalidskog osiguranja
4. **Jedinice lokalne samouprave u Republici Srpskoj** – izvor: 64 općine u Republici Srpskoj
5. **Troškovi poslodavca** – Izvor: Anketa o troškovima rada u BiH, agencija za statistiku BiH, procijenjena shema
6. **Socijalna skrb Federacije BiH** – izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne skrbi
7. **Socijalna skrb kantona** – izvor: 10 kantonalnih ministarstava za socijalni rad
8. **Socijalna skrb Republike Srpske** – izvor: Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi Republike Srpske
9. **Socijalna skrb Brčko distrikta** – izvor: Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge (pododjeljenje za socijalnu skrb) Vlade Brčko distrikta
10. **Dječija zaštita Republike Srpske** – Fond za dječiju zaštitu Republike Srpske

11. **Dječija zaštita Brčko distrikta** - Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge (pododjeljenje za socijalnu skrb) Vlade Brčko distrikta
12. **Boračko-invalidska zaštita Federacije BiH** – izvor: Ministarstvo za pitanja boraca i invalida obrambeno-oslobodilačkog rata Federacije BiH
13. **Boračko-invalidska zaštita Republike Srpske** – izvor: Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske
14. **Fond solidarnosti Republike Srpske** – izvor: Proračun Republike Srpske, javni Fondovi solidarnosti, poslodavac

Sheme traju u određenom vremenskom razdoblju i iste mogu biti aktivne, ali se u nekom razdoblju vremena mogu i ugasiti. U BiH su, npr u 2020. godini bile aktivne i dvije sheme specifične za razdoblje pandemije Covid 19: Shema 18 - Subvencioniranje privrednih subjekata uslijed ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica izazvanih pandemijom Corona virusa, te Shema 19 - Zdravstvena zaštita Covid-19 - Grant Vlade. Ove sheme su bile aktivne do 2021. godine, nakon čega su prestale biti aktivne, jer se program koji su obuhvatale prestao financirati. S druge strane, u razdoblju od 2013. do 2016. godine, bile su aktivne sljedeće sheme: Shema 04 – Socijalna skrb, Shema 05 – Dječija zaštita i Shema 06 – Boračko-invalidska zaštita. Ove sheme su se nakon 2016. godine razvile u druge sheme, koje su danas drugačije numerirane.

Klasifikacija shema socijalne skrbi

ESSPROS klasificira sheme socijalne skrbi na temelju pet različitih kriterija:

1. vrsta institucije koja donosi glavne odluke
2. pravila zakonodavstva o učešću zaštićenih osoba u određenoj shemi
3. temelj za stjecanje prava na naknade
4. obuhvat sheme
5. razina zaštite.

Za svaki od ovih kriterija sheme se svrstavaju u skupinu koja najbolje odgovara njihovom glavnom obilježju.

1. Kriterij odlučivanja

Prema ovom kriteriju sheme mogu biti javne (pod kontrolom vlade) ili one koje ne kontrolira vlada, u ovisnosti od toga koja jedinica donosi najvažnije odluke.

Javne sheme (državne) su one u kojima vlada donosi sve ključne odluke o razini naknada, uvjetima isplate i načinu financiranja sheme. Obično su definirane zakonom ili propisom i mogu se dalje dijeliti prema razini vlasti na:

- sheme centralne vlade
- sheme državne i lokalne vlasti.

Sheme koje nisu pod kontrolom vlade su sve one sheme koje vlada ne kontrolira. One se dijele na:

- sheme za zaposlenike koje nisu pod kontrolom vlade
- ostale sheme koje nisu pod kontrolom vlade.

Sheme za zaposlenike koje nisu pod kontrolom vlade su sheme koje organiziraju poslodavci za svoje zaposlenike, bivše zaposlenike i njihove izdržavane članove.

Ostale Sheme koje nisu pod kontrolom vlade obuhvataju sve sheme koje nisu organizirane od poslodavaca za svoje zaposlenike, te mogu biti namijenjene općoj populaciji ili posebnim skupinama.

2. Kriterij zakonske obveznosti

Prema ovom kriteriju sheme mogu biti obvezne ili neobvezne. U ESSPROS-u se pojam obvezno promatra iz perspektive zaštićenih osoba.

Obvezne sheme su one kod kojih je učešće propisano zakonom, dok su neobvezne sheme one kod kojih učešće nije zakonski obvezno.

Među neobveznim shemama razlikuju se dva oblika:

- Sheme dostupne po zakonu – osnovane zakonom, ali je učešće dobrovoljno (npr. dobrovoljno zdravstveno osiguranje).
- Ostale neobvezne sheme – dobrovoljne sheme koje nisu osnovane zakonom.

3. Kriterij stjecanja prava

Ovaj kriterij se odnosi na temelj prema kojem zaštićena osoba stiče pravo na naknade, tj. Ovisi li naknada od uplata doprinosa ili ne.

Doprinosa sheme zahtijevaju plaćanje doprinosa od strane zaštićenih osoba ili nekog drugog u njihovo ime kako bi stekli pravo na naknade.

Nedoprinosa sheme ne uvjetuju pravo na naknade plaćanjem doprinosa.

4. Kriterij obuhvata sheme

Sheme mogu obuhvatati:

- cijelu populaciju
- cijelu ili većinu ekonomski aktivne populacije
- određene specifične skupine.

Univerzalne sheme se primjenjuju se na cjelokupnu populaciju - svi stanovnici ili državljani imaju pravo na naknade kada se ostvari neki od rizika ili potreba.

Opće sheme odnose se na sve ili većinu ekonomski aktivnih osoba.

Posebne sheme su osmišljene za zaštitu specifičnih skupina stanovništva, npr. nastavnika ili zaposlenika u visokorizičnim uvjetima.

5. Kriterij razine zaštite

Prema razini zaštite sheme mogu biti osnovne ili dopunske.

Osnovne sheme pružaju minimalnu, društveno prihvatljivu razinu zaštite i obično pokrivaju najveći broj korisnika.

Dopunske sheme dopunjuju naknade osnovnih shema, proširuju njihov obuhvat ili ih zamjenjuju u slučajevima kada korisnik ne ispunjava uvjete za osnovnu shemu.

Primjeri dopunskih shema mogu biti npr. dodaci na osnovnu mirovinu, pokrivanje troškova zdravstvene zaštite koji nisu obuhvaćeni osnovnim shemama ili profesionalni fondovi namijenjeni određenim skupinama zaposlenih.

Prihodi shema socijalne skrbi

ESSPROS klasificira prihode shema socijalne skrbi prema vrsti i podrijetlu.

- Vrsta pokazuje prirodu (ili razlog) uplate.
- Podrijetlo označava institucionalni sektor iz kojeg uplata dolazi.

Kako isti tip prihoda može financirati različite funkcije, teško je odrediti raspodjelu prihoda po funkcijama. Zbog toga ESSPROS ne koristi klasifikaciju prihoda prema socijalnim funkcijama.

Vrste prihoda

Prihodi shema socijalne skrbi razvrstani su u četiri glavne kategorije:

- Socijalni doprinosi
- Doprinosi opće države
- Transferi iz drugih shema
- Ostali prihodi

Najveći dio ESSPROS izdataka u BiH čine doprinosne sheme: Nezaposlenost, Zdravstveno osiguranje i Mirovinsko osiguranje. Pored toga, doprinosne sheme su još i Dječija zaštita Republike Srpske, shema Poslodavac i Fond solidarnosti Republike Srpske.

Prihodi se kod shema socijalnog osiguranja isplaćuju dijelom kao stvarni doprinosi poslodavca (stavka 2110100), a dijelom kao doprinosi zaštićenih osoba - zaposlenici (stavka 2121000).

Nedoprinosne sheme svoje prihode ostvaruju preko doprinosa opće države (stavka 2200000).

Tablica 1: Klasifikacija prihoda shema socijalne skrbi prema vrsti

Šifra	Vrsta prihoda
2100000	Socijalni doprinosi
2110000	Doprinosi poslodavaca
2110100	Stvarni doprinosi poslodavaca
2110200	Imputirani doprinosi poslodavaca
2120000	Doprinosi zaštićenih osoba
2121000	Zaposlenici
2122000	Samozaposleni
2123000	Umirovljenici i ostali
2200000	Doprinosi opće države
2210000	Namjenski porezi
2220000	Opći prihodi
2300000	Transferi iz drugih shema
2310000	Preusmjereni socijalni doprinosi
2320000	Ostali transferi iz rezidentnih shema
2400000	Ostali prihodi
2410000	Prihodi od imovine
2420000	Ostalo

Objašnjenja kategorija

Socijalni doprinosi (2100000)

To su troškovi koje poslodavci plaćaju za svoje zaposlenike ili koje plaćaju zaštićene osobe kako bi stekle pravo na socijalne naknade.

Doprinosi poslodavaca (2110000)

Troškovi koje poslodavci snose da osiguraju socijalne naknade zaposlenima, bivšim zaposlenima i njihovim izdržavanim članovima.

Stvarni doprinosi (2110100)

Uplate poslodavaca osiguravateljima radi osiguranja socijalnih prava zaposlenih.

Osiguravatelji uključuju:

- fondove socijalnog osiguranja
- neprofitne institucije koje vode doprinosne sheme
- komercijalna osiguravajuća društva
- poslodavce koji vode interne (neautonomne) sheme i imaju rezervacije u bilancu stanja

Imputirani doprinosi (2110200)

Troškovi poslodavaca kada nude socijalne beneficije direktno, bez posredovanja osiguravatelja i bez rezervacija u bilansu.

Doprinosi zaštićenih osoba (2120000)

Uplate pojedinaca radi stjecanja ili zadržavanja prava na socijalne naknade.

Razvrstani su na:

- **zaposlenike (2121000)**
- **samozaposlene (2122000)**
- **umirovljenike i ostale (2123000)**

Doprinosi opće države (2200000)

Troškovi države za vođenje nedoprinosnih shema koje kontrolira država, te financijska podrška drugim rezidentnim socijalnim shemama.

Obuhvata:

- pokrivanje troškova administracije,
- pokrivanje deficita,
- izvanredne uplate radi jačanja rezervi shema.

Ne obuhvata doprinose koje država plaća za svoje zaposlenike — oni se svrstavaju pod doprinose poslodavca.

Podjela:

- **Namjenski porezi (2210000)** – porezi koji se po zakonu koriste isključivo za socijalnu skrb
- **Opći prihodi (2220000)** – ostala sredstva države

Transferi iz drugih shema (2300000)

Transferi iz drugih shema predstavljaju uplate primljene od drugih shema. U ESSPROS-u se bilježe istovremeno kao rashod u jednoj shemi i prihod u drugoj.

Dijele se na:

- Preusmjereni doprinosi (2310000)

Uplate shema jedne drugoj kako bi se osiguralo trajanje socijalnih prava korisnika.

Primjeri:

- doprinosi za zdravstveno osiguranje umirovljenika i nezaposlenih koje plaća država,
- doprinosi za djecu iz državnog proračuna,
- zdravstveni doprinosi za korisnike socijalne pomoći.

- Ostali transferi drugih nerezidentnih shema (2320000)

Uplate jedne sheme drugoj radi pokrivanja deficita.

Ostali prihodi (2400000)

Ostali prihodi predstavljaju razne tekuće prihode shema.

Dijele se na:

- **Prihode od imovine (2410000)** – prihodi od financijske imovine ili neproizvedene imovine (npr. kamate, dividende).
- **Ostalo (2420000)** – uključuje donacije, potraživanja od osiguravajućih kuća, velike poklone, ostale nepripadajuće primitke.

Institucionalni sektori iz kojih prihodi dolaze

Ovi sektori su isti kao u nacionalnim računima.

Institucionalni sektori sadrže:

- Korporacije (financijske i nefinancijske)
- Centralna vlada
- Državna i lokalna vlast
- Fondovi socijalnog osiguranja
- Kućanstva
- Neprofitne institucije koje služe kućanstvima
- Inozemstva (Ostatak svijeta)

Rashodi shema socijalne skrbi

Rashodi shema socijalne skrbi klasificira se prema vrsti, što pokazuje prirodu rashoda ili razlog zbog kojeg je nastao. ESSPROS razlikuje četiri glavne kategorije rashoda, prikazane u tablici 2.

Tablica 2. Klasifikacija rashoda socijalne skrbi po tipu

Šifra	Vrsta rashoda
1100000	Socijalne naknade
1200000	Administrativni troškovi
1300000	Transferi drugim shemama
1400000	Ostali rashodi

Socijalne naknade (1100000)

U ovu kategoriju ulaze rashodi za socijalne naknade (resursi koji se prenose korisnicima u obliku novca, dobara ili usluga). Ova vrsta rashoda je glavna u okviru ESSPROS-a.

Socijalne naknade obuhvataju transfere, u novcu ili u naturi, koje sheme socijalne skrbi pružaju kućanstvima i pojedincima kako bi ih oslobodile tereta određenog skupa rizika ili potreba.

Rezidentne sheme socijalne skrbi mogu pružati socijalne naknade i rezidentnim i nerezidentnim zaštićenim osobama. S druge strane, rezidentna kućanstva i pojedinci mogu primati socijalne naknade od nerezidentnih shema, ali se te naknade ne evidentiraju jer se ne odnose na rezidentne sheme socijalne skrbi.

Administrativni troškovi (1200000)

Administrativni troškovi uključuju troškove koji se terete shemi za njeno upravljanje i administraciju.

Ovi troškovi obuhvataju: registraciju korisnika, naplatu doprinosa, administraciju naknada, inspekciju, reosiguranje, financijsko upravljanje, opće režijske troškove.

Transferi drugim shemama (1300000)

Transferi drugim shemama predstavljaju nenadoknativa plaćanja drugim shemama socijalne skrbi. Oni se dijele na dvije kategorije:

- **Preusmjereni socijalni doprinosi (1310000)** – plaćanja koja shema socijalne skrbi vrši drugoj shemi kako bi održala ili povećala prava svojih korisnika na socijalnu skrbi iz sheme primatelja.
- **Ostali transferi drugim shemama (1320000)** – transferi sredstava jedne sheme drugoj radi smanjenja njenog deficita. Na nacionalnoj razini, transferi između shema trebaju biti uravnoteženi, tako da svaki prijem evidentiran kao transfer treba imati odgovarajući rashod u istom iznosu.

Ostali rashodi (1400000)

Ostali rashodi obuhvataju različite vrste rashoda shema socijalne skrbi. Oni se dijele na:

- **Prihode od imovine (1410000)** – odnosi se na plaćanja vlasniku financijske imovine ili materijalne neproizvedene imovine za stavljanje sredstava ili imovine na raspolaganje

drugoj instituciji. Tipično, ovo su kamate koje shema plaća bankama i drugim kreditorima za uzete kredite.

- **Ostalo (1420000)** – uključuje sve ostale rashode koji se ne mogu svrstati drugdje, poput plaćanja poreza na dohodak ili imovinu. Otplata glavnice kredita se ne uključuje ovdje (ona je izvan obuhvata ESSPROS-a).

Socijalne naknade

U Glavnom ESSPROS sustavu socijalne naknade se klasificiraju prema funkciji i vrsti.

Funkcija socijalne naknade odnosi se na primarnu svrhu zbog koje se pruža socijalna skrb, bez obzira na zakonodavne ili institucionalne odredbe.

Vrsta naknade odnosi se na oblik u kojem se pruža zaštita.

Klasifikacija po funkciji

ESSPROS razlikuje osam funkcija socijalne skrbi:

- **Bolest/Zdravstvena zaštita** – održavanje prihoda i podrška u novcu ili naturi u vezi s fizičkom ili mentalnom bolešću, isključujući invaliditet. Zdravstvena zaštita je namijenjena očuvanju, vraćanju ili poboljšanju zdravlja zaštićenih osoba, bez obzira na uzrok poremećaja.
- **Invaliditet** – održavanje prihoda i podrška u novcu ili naturi (osim zdravstvene zaštite) u vezi s nemogućnošću fizički ili mentalno hendikepiranih osoba da sudjeluju u ekonomskim i društvenim aktivnostima.
- **Starost** – održavanje prihoda i podrška u novcu ili naturi (osim zdravstvene zaštite) u vezi sa starošću.
- **Nasljednici** – održavanje prihoda i podrška u novcu ili naturi u vezi sa smrću člana obitelji.
- **Obitelj/Djeca** – podrška u novcu ili naturi (osim zdravstvene zaštite) u vezi s troškovima trudnoće, porođaja, usvajanja, odgoja djece i brige za druge članove obitelji.
- **Nezaposlenost** – održavanje prihoda i podrška u novcu ili naturi u vezi s nezaposlenošću.
- **Stanovanje** – pomoć u troškovima stanovanja.
- **Socijalna isključenost koja nije drugdje klasificirana** – naknade u novcu ili naturi (osim zdravstvene zaštite) posebno namijenjene borbi protiv socijalne isključenosti kada nisu pokrivena nekom od drugih funkcija.

Napomena: funkcionalna klasifikacija naknada sheme određuje se prema njihovoj svrsi, a ne prema glavnom području djelovanja sheme. Ako jedna vrsta naknade pokriva više različitih socijalnih rizika ili potreba, specifičnija funkcija ima prednost nad općom.

Ako financiranje pokriva funkcije izvan opsega ESSPROS-a, samo dio koji je u opsegu osnovnog sustava se evidentira.

Na primjer: kod škola za djecu sa poteškoćama u razvoju financiranje normalne obrazovne funkcije nije registrirano kao socijalna skrb, dok je dio koji se odnosi na uvjete života djece s invaliditetom registriran u ESSPROS-u.

ESSPROS moduli

Modul o korisnicima mirovina

Modul o korisnicima mirovina je jedan od dva ESSPROS modula. Podaci uključuju broj korisnika jedne ili više novčanih naknada unutar shema socijalne skrbi uključujući sedam kategorija mirovina grupiranih u četiri osnovne funkcije.

Sedam kategorija mirovina u ovom modulu su: invalidska mirovina, rana mirovina zbog umanjene sposobnosti za rad, starosna mirovina, prijevremena mirovina, djelimična mirovina, obiteljska mirovina, te prijevremena mirovina zbog uvjeta na tržištu rada.

Četiri osnovne funkcije ovog modula su: invaliditet, dob, nasljednici i nezaposlenost.

Podaci su podijeljeni po spolu. U BiH se podaci ESSPROS modula o korisnicima mirovina se odnose na korisnike tri vrste mirovina koje se isplaćuju u BiH: starosna, invalidska i obiteljska mirovina.

Statistička populacija su korisnici mirovinskog osiguranja.

Podaci se prikupljaju jednom godišnje, za cijelu kalendarsku godinu, a referentna godina je, kao i kod Glavnog ESSPROS sustava, t-2.

Net modul

Net modul ESSPROS-a služi za prikaz neto vrijednosti socijalnih davanja, odnosno stvarnog iznosa koji korisnici dobiju nakon odbitka poreza i doprinosa, uzimajući u obzir i porezne olakšice povezane sa socijalnom zaštitom.

Za razliku od Glavnog sustava, koji prikazuje bruto iznose socijalnih davanja, Net modul omogućava realniju procjenu efekata socijalne skrbi na raspoloživi dohodak kućanstava.

Net modul obuhvata:

- poreze i socijalne doprinose koje korisnici plaćaju na socijalna davanja
- poreske olakšice i povrate vezane za socijalnu skrb

U Net modulu socijalnih naknada prikupljaju se sljedeće varijable:

- **Prosječna detaljna poreska stopa (AITR):** definirana kao zbir poreza plaćenih na određenu naknadu od strane korisnika, podijeljen sa ukupnim primanjima za tu naknadu
- **Prosječna detaljna stopa socijalnih doprinosa (AISCR):** definirana kao zbir socijalnih doprinosa plaćenih na određenu naknadu od strane korisnika, podijeljen sa ukupnim primanjima za tu naknadu.

Podaci o neto socijalnim naknadama (restriktivni pristup) razvrstani su istovremeno prema detaljnoj klasifikaciji novčanih socijalnih naknada koje podležu porezima i/ili socijalnim doprinosima.

Naknade koje podliježu oporezivanju

Rashodi evidentirani u Glavnom sustavu obuhvataju bruto socijalne naknade, odnosno vrijednost socijalnih naknada isplaćenih od strane opće vlade prije odbitka poreza ili socijalnih doprinosa koje korisnici plaćaju. ESSPROS Net modul (restriktivni pristup) evidentira socijalne naknade nakon odbitka poreza i socijalnih doprinosa na novčane naknade.

Naknade koje podležu oporezivanju uključuju u BiH Net modulu su:

- Shema 8: Shema poslodavac – Plaćeno bolovanje i Otpremnina
- Shema 13: Dječija zaštita Republike Srpske – Porodiljno odsustvo

Naknade koje podležu socijalnim doprinosima

Naknade koje podležu socijalnim doprinosima uključuju:

- Shema 3: Mirovinsko osiguranje – Invalidska, starosna i obiteljska mirovina
- Shema 8: Shema poslodavac - Plaćeno bolovanje i Otpremnina
- Shema 13: Dječija zaštita Republike Srpske - Porodiljno odsustvo

Validacija podataka

Proces validacije ESSPROS podataka obuhvata više razina kontrole kako bi se osigurala točnost, konzistentnost i pouzdanost prikupljenih informacija.

Validacija se vrši na razini prikupljanja podataka, gdje nadležne institucije potvrđuju točnost dostavljenih podataka iz svojih administrativnih evidencija.

Validacije se provode i od strane Eurostata, gdje se provjerava konzistentnost podataka, upoređujući ih sa prethodnim godišnjim ciklusima, kao i sa relevantnim statističkim izvorima na regionalnoj i globalnoj razini. Ovaj proces omogućava identifikaciju odstupanja, grešaka ili neslaganja, te doprinosi pouzdanosti i uporedivosti statističkih podataka među državama.

